

Συγγραφή Αποτελεσμάτων Ποιοτικής Έρευνας

ΨΧ126 Συγγραφή Επιστημονικής Εργασίας
Ελένη Βούσουρα
Χειμερινό Εξάμηνο 2023-2024
Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ

Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας

- Τρόποι παραγωγής και ανάλυσης δεδομένων που δεν ανάγονται σε αριθμούς (π.χ. προφορικός λόγος, γραπτά κείμενα, video, φωτογραφίες, κ.ά.).
- Οι ποιοτικές μέθοδοι χρησιμοποιούνται συχνά ως πρόδρομος της ποσοτικής έρευνας (π.χ. η ανάλυση συνεντεύξεων ή ομάδων εστίασης αξιοποιείται στην κατασκευή ερωτηματολογίου)...
- ...είτε συνιστούν έναν αυτόνομο τρόπο μελέτης των φαινομένων, ο οποίος δίνει τον λόγο στους συμμετέχοντες («με» αντί «για») και αποσκοπεί στην ανάλυση εις βάθος (αντί στη γενίκευση) χωρίς να φοβάται την υποκειμενικότητα του ερευνητή.
- Μεικτά μοντέλα (συνδυασμό ποιοτικής-ποσοτικής μεθόδου).

Κριτικές θέσεις των ποιοτικών μεθόδων

- Αμφισβήτηση του πειραματικού μοντέλου των φυσικών επιστημών, έμφαση στο κοινωνικο-ιστορικό πολιτισμικό πλαίσιο. Η έρευνα πραγματοποιείται σε πραγματικές (όχι τεχνητές) συνθήκες. Δεν υπάρχει έρευνα που συντελείται σε «κοινωνικό κενό».
- Εστίαση στο υποκειμενικό βίωμα και στην κατασκευή νοήματος, όχι στη συμπεριφορά των ανθρώπων.
- Η ιδεολογία γίνεται μέρος της έρευνας (δεν αποφεύγονται τα αμφιλεγόμενα ή συγκρουσιακά αντικείμενα μελέτης).
- Η αναστοχαστικότητα του ερευνητή ως φορέα (ιδεολογικής, πολιτισμικής, εξουσιαστικής) υποκειμενικότητας.

Μοντέλα ποιοτικών ερευνών

- Φαινομενολογικό μοντέλο. Πώς βιώνουν οι συμμετέχοντες τα φαινόμενα, τι σκέφτονται και τι νιώθουν για αυτά.
- Εθνογραφικό μοντέλο. Ο ερευνητής παρατηρεί, εξοικειώνεται και μαθαίνει την κουλτούρα των συμμετεχόντων.
- Το μοντέλο της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας. Αποσκοπεί στην παραγωγή θεωρίας (μέσου βεληνεκούς).
- Το μοντέλο μελέτης ατομικών περιπτώσεων. Μελετά εις βάθος μία μονάδα ανάλυσης (άτομο, ομάδα, οργανισμό, κ.ά.) κάθε φορά.
- Το ιστορικό μοντέλο. Μελετά παρελθοντικά γεγονότα με σκοπό να γίνουν κατανοητά τα φαινόμενα κατά το παρόν και το μέλλον.
- Το αφηγηματικό μοντέλο. Εκτείνεται σε παρατεταμένες χρονικές περιόδους και συγκεντρώνει πληροφορίες καθώς συμβαίνουν.

Μέθοδοι παραγωγής ποιοτικών δεδομένων

- Ατομικές συνεντεύξεις
- Βιογραφικές συνεντεύξεις
- Ομάδες εστίασης (focus groups)
- Παρατήρηση – συμμετοχική παρατήρηση
- Έρευνα δράσης
- Αξιοποίηση δεδομένων από νατουραλιστικά πλαίσια
- Δομημένες μέθοδοι (π.χ. ανοιχτές ερωτήσεις σε ερωτηματολόγια)

Μέθοδοι ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων

- Ποιοτική ανάλυση περιεχομένου
- Θεματική ανάλυση
- Εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία
- Ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση
- Αφηγηματική ανάλυση
- Ανάλυση του λόγου / Λογοψυχολογία
- Ανάλυση συνομιλίας (discourse)
- Ρητορική ανάλυση
- Διαλογική ανάλυση

Παραδείγματα - απόσπασμα ομάδας εστίασης

- Μ3: Δηλαδή δεν ξέρουν τη γλώσσα και δεν μπορούμε να επικοινωνήσουμε. Δεν είναι τα παιδιά της παρέας το ένα το άλλο. Επειδή, εγώ για να κάνω φίλους έκανα 2 χρόνια. Φίλους, Έλληνες φίλους, επειδή ήμουν εδώ, ήρθα εδώ πρώτη δημοτικού. Στην αρχή φίλους δεν είχα.
- (Θεσσαλονίκη - Σχολείο 3)
- Οι μετανάστες μαθητές αναφέρονται συχνά στις δυσκολίες που είχαν να γίνουν αποδεκτοί και να βρουν φίλους κατά το πρώτο διάστημα της εγκατάστασής τους στην Ελλάδα. Συνήθως γίνεται διαφοροποίηση ανάμεσα στα πρώτα «δύσκολα χρόνια» και στο «σήμερα».

Παραδείγματα - απόσπασμα ομάδας εστίασης

- Εγώ τον έχω σε τμήμα και ήρθε πέρυσι στην μέση της χρονιάς και στην αρχή ώσπου να εγκλιματιστεί το παιδί το έβλεπες καθόταν σε μια γωνιά και στεκόταν... Όμως θέλω να πω και το άλλο και αυτά... ενώ στην αρχή ξεκινάνε πολύ συνεσταλμένα και δεν μιλάνε και δεν κάνουνε γιατί δεν ξέρουν και την γλώσσα, μετά όμως ανοίγουν πολύ τα φτερά τους Χμμ... και το παίζουν και μάγκες. Είναι και πιο μεγάλα παιδιά.
- (Θεσσαλία - Σχολείο 1)
- Στις ομάδες εστίασης των εκπαιδευτικών συνυπάρχουν οι αναπαραστάσεις των αλλοδαπών παιδιών ως επιθετικών και ζωηρών, αλλά και ως συνεσταλμένων και απομονωμένων. Συχνά οι αναπαραστάσεις αυτές παρουσιάζονται σαν φυσικά εξελικτικά στάδια της πορείας της ένταξης. Δηλαδή τα παιδιά ξεκινούν συνεσταλμένα, αλλά όταν ενταχθούν περνούν στο «άλλο άκρο».

Παραδείγματα – απόσπασμα συνέντευξης

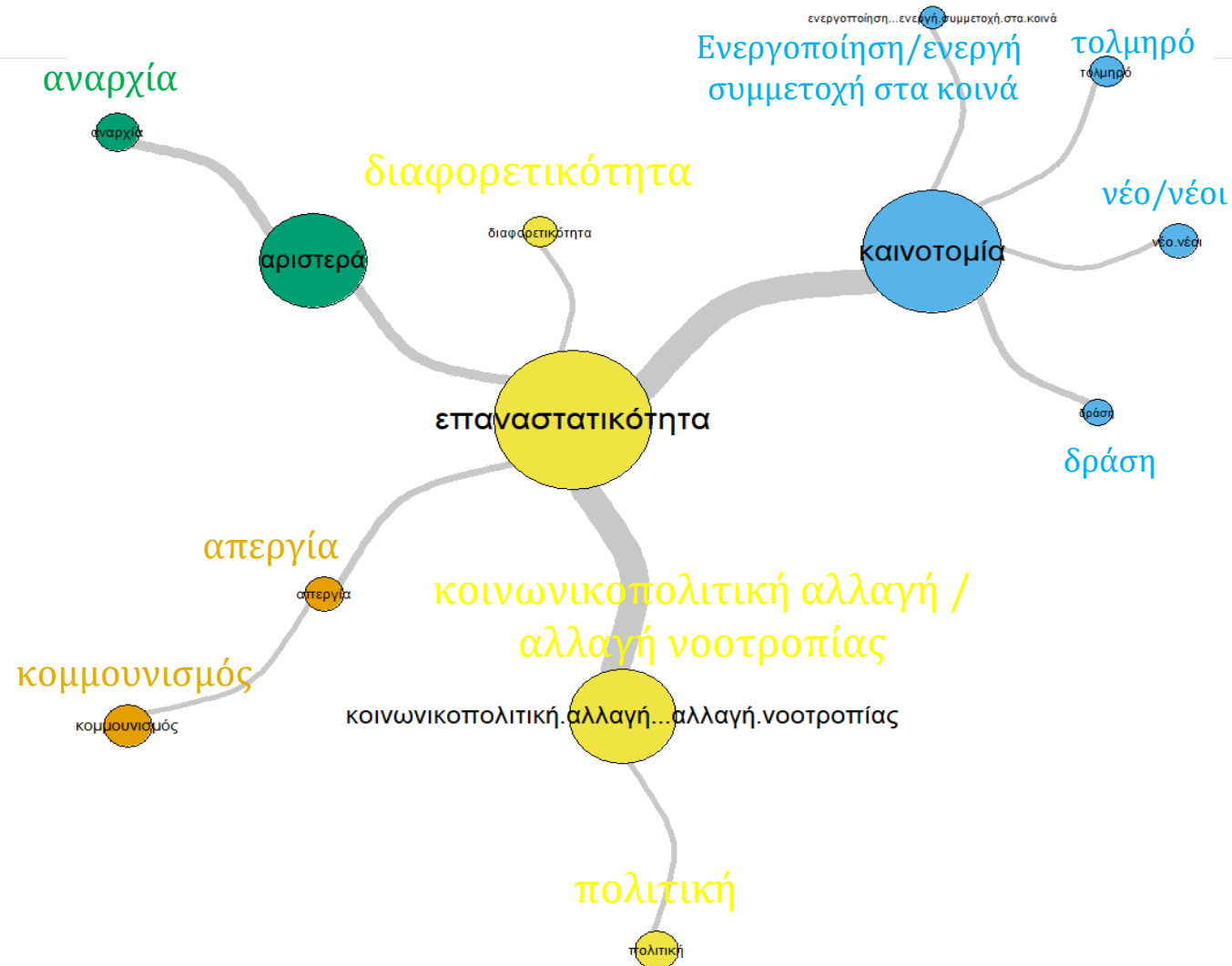
- Οι συμμετέχοντες μίλησαν για τη σημασία της γνώσης της ελληνικής γλώσσας στην επαφή τους με δομές παροχής υγείας. Οκτώ από αυτούς επέλεξαν να συνοδεύονται από Έλληνα γνωστό τους ή άλλο μετανάστη με περισσότερα χρόνια παραμονής στην Ελλάδα, και επιπλέον αναφέρουν ότι και την επόμενη φορά που θα χρειαστεί να επισκεφθούν κάποια δομή υγείας θα επιδιώξουν να συνοδεύονται από άλλο μετανάστη γνώστη της ελληνικής γλώσσας ή από Έλληνα. Ενδεικτικό είναι το απόσπασμα:
- Απόσπασμα 1
- Ε: Είχες ευκολία στο να μιλήσεις με το προσωπικό;
- Α: Δεν είχα μιλήσει εγώ, μίλησαν για μένα οι φίλοι μου,
- Ε: Μίλησαν για σένα γιατί δεν μπορούσες να μιλήσεις καλά ελληνικά ή γιατί ήσουν χτυπημένος;
- Α: Και τα δύο. Τα παιδιά εκείνα έχουν χρόνια στην Ελλάδα και ξέρουν καλύτερα από μένα ελληνικά.

Παραδείγματα - μελέτη περίπτωσης

- «Μπορεί να ακούγεται τρελό, αλλά μου αρέσει πολύ το hard rock. Δεν έχω κάποιο συγκεκριμένο αγαπημένο τραγούδι, αλλά ξέρεις είναι τρελό, γιατί δεν ξέρω αγγλικά, αλλά όταν ακούω αυτή τη μουσική νιώθω αποφασιστικός και δυνατός. Με κάνει να αισθάνομαι και να σκέφτομαι θετικά. Και μπορεί να είναι πολύ δυνατά, αλλά εμένα με χαλαρώνει. Δεν την ακούω όλες τις ώρες, μόνο όταν είμαι ευτυχισμένος, λυπημένος ή πολύ θυμωμένος. Με κάνει να σκέφτομαι με ένα τρόπο σταθερό, να μην αμφισβητώ τον εαυτό μου παρόλα όσα συμβαίνουν...» (Ρασίντ, 25 ετών, Συρία)
- Ο Ρασίντ χρησιμοποιεί τη μουσική με δύο τρόπους: Για να καλύπτει ενδοψυχικές ανάγκες (καθησυχάζει, καταπραΰνει το θύμο, βοηθά στην αντιμετώπιση του διχασμού και των αντιφάσεων) και για να προσανατολίζεται στο χρόνο (καταστάσεις και συναισθήματα που τον απασχολούν στο παρόν, αλλά και στο μέλλον, στις αποφάσεις που πρέπει να πάρει).

-

Παραδείγματα - ανάλυση ομοιοτήτων

Χρηστικά εργαλεία και οδηγοί

- Λογισμικό ανοιχτού κώδικα για την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων: [AQUAD](#) , [Iramuteq](#), [Taguette](#), [Voyant tools](#).
- [Εργαλεία απομαγνητοφώνησης](#)
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας: Εφαρμογές στην ψυχολογία και στην εκπαίδευση. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5826/4/15327_Isari-KOY.pdf
- Reay, T., Zafar, A., Monteiro, P., & Glaser, V. (2019). Presenting findings from qualitative research: One size does not fit all! *Research in Sociology and Organizations*, 59, 201-216. <https://doi.org/10.1108/s0733-558x20190000059011>